

Vantaanjoki vuonna 2008

1. Vantaanjoki elpyy

Vuonna 2008 Vantaanjokeen nousi parin edellisen vuoden tapaan paljon meritaimenia ja lohiakin. Meritaimenia saatiin saaliiksi runsaasti joen alapäässä mm. Vanhankaupunginkoskella ja meritaimenien kutuhavaintoja tehtiin pääuoman yläjuoksulla 80 km päässä merestä. Luonnonkudusta syntyneitä taimenen poikasia löydettiin eri puolilta vesistöä, mm. meritaimenien kutupurosta pääuoman yläjuoksulla 80 km päässä merestä ja lohien luonnonkudusta syntyneitä poikasia neljältä pääuoman koskelta, ylimmillään Nukarinkoskelta lähes 60 km päässä merestä.

1.1 Kalansaalis ja nousukalojen määrä

Virtavesien hoitoyhdistys (Virho) sai 60 kpl saalis- ja/tai muuta havaintoilmoitusta Vantaanjoen meritaimenista, lohista ja kaloista yleensä. Nämä ilmoitetut saaliskalat ovat vain pieni osuus koko saaliista. Vaikka ilmoitukset eivät annakaan riittävää kuvaa Vantaanjokeen nousseiden meritaimenien ja lohien määrästä, ne antavat kuitenkin tärkeätä tietoa kalojen esiintymisestä, käyttäytymisestä ja ongelmista Vantaanjoella yleensä. Virho kiittää kaikkia ilmoittajia ja toivoo jatkossakin aktiivista ilmoittelua Vantaanjoen meritaimenista, lohista ja Vantaanjoen asioista yleensä osoitteeseen: havainnot(ät)virtavesi.com. Vuonna 2008 Virholle ilmoitettiin saaliiksi saatuja taimenia ja lohia ja muita havaintoja seuraavasti:

Vanhankaupunginkoskelta ilmoitettiin 48 saatua meritaimenta, joista suurin oli 6,8 kg. Saatua lohia ilmoitettiin 4 kpl, joista suurin oli 11,5 kg/107 cm. Vanhankaupunginkoskelta ilmoitettiin myös kymmenistä meritaimenien ja lohien näköhavainnoista.

Pitkäkoski/Ruutinkoski alueelta ilmoitettiin 2 saatua meritaimenta, joista suurin oli 6,5 kg/83 cm. Lisäksi ilmoitettiin kymmenistä meritaimenien ja lohien näköhavainnoista. Suurin nähty lohi arvioitiin n. 10 kg painoiseksi

Vantaankoskelta ilmoitettiin 3 saatua meritaimenta. Lisäksi ilmoitettiin kymmenistä meritaimenien näköhavainnoista.

Nukarinkoskelta ilmoitettiin 2 saatua meritaimenta, joista suurin oli 5,2 kg/81,5 cm. Nukarinkosken meritaimenet saatiin jo huhtikuussa ja ne olivat mahdollisesti talvikkotaimenia, vaikka kirkkaita olivatkin. Nukarinkoskelta ilmoitettiin myös yksi kalastuksen yhteydessä tehty lohiahavainto.

Keravanjoen Kirkonkylänkoskelta ja Tikkurilankoskelta ilmoitettiin näköhavaintoja meritaimenista.

Vuonna 2008 Vantaanjokeen nousseiden meritaimenien ja lohien kokonaismäärä ei ole tiedossa, mutta se lienee pysynyt jokseenkin saman suuruisena kuin vuonna 2007. Meritaimenien määrä oli entiseen tapaan moninkertainen lohiin verrattuna ja lohien suhteellinen osuus oli todennäköisesti myös pienentynyt vuoteen 2007 verrattuna.

Vanhankaupunginkoskelle ja –suvantoon nousseiden kalojen määrä oli joka tapauksessa suurempi kuin itse Vantaanjokeen nousseiden kalojen määrä, joka sekin oli useita satoja yksilöitä. Vanhankaupunginkoskelle nousee vuosittain paljon merelle ja jokisuuhun istutettuja taimenia ja lohia, jotka eivät nouse jokeen, vaan jäävät jokisuuhun pyörimään.

1.2 Kutuhavainnot

Meritaimenien kutuhavainnot tehtiin pääuomassa ja sen sivupuroissa, mm. Longinojalla Helsingissä, mutta myös Hyvinkäällä ja Riihimäen ja Hausjärven eteläreunalla saakka. Vuosi 2008 oli jo kolmas vuosi peräkkäin, kun meritaimenien kutuhavainnot tehtiin näin ylhäällä yläjuoksulla, uomaa pitkin mitattuna 80 km päässä merestä.

Meritaimenien runsaasta kutunoususta tehtiin havainnot Keravanjoen Kirkonkylänkoskella lokakuun alkupuolella.

Meritaimenien kudusta tehtiin havainnot Keravanjoen Tikkurilänkoskella 13 km päässä merestä. Muutamia suuria, 60...80 cm pituisia meritaimenia nähtiin koskella jo ennen lokakuun puolta väliä. Lokakuun lopulla Tikkurilänkoskella nähtiin useita kutevia 60...70 cm pituisia meritaimenia.

Lohien kutuhavainnot tehtiin Pitkäkoskella ja Vantaankoskella. Myllykoskella ja Nukarinkoskella lohien kutua ei kahden aikaisemman vuoden tapaan nähty. Havaintojen teko lohien kutuaikaan oli voimakkaan tulvan takia vaikeaa ja lohien saapuminen kutupaikoilleen Myllykoskelle ja Nukarinkoskelle saattoi myös kokonaan estyä kutuaikaan osuneiden runsaiden jätevesipäästöjen takia.

Vuonna 2008 meritaimenien ja lohien runsasta kutunousua edisti todennäköisesti Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttöseisokki, parantuneet kalastusjärjestelyt Vanhankaupunginkoskella ja joen kohtalaisen hyvä virtaama kutunousun aikana. Em. syyt eivät ole merkittävyystään huolimatta kuitenkaan ainoat syyt meritaimenien ja lohien runsaaseen nousuun. Meritaimenia ja lohia nousi Vantaanjokeen erittäin hyvin jo vuonna 2006, joka oli poikkeuksellisen kuiva vuosi ja virtaamat olivat erittäin pieniä koko kesän ja syksyn. Vuonna 2007 kutunousu oli vuotta 2006 runsaampaa ja tilanne jatkui vuonna 2008 jokseenkin edellisen vuoden kaltaisena.

1.3 Poikashavainnot

Vuonna 2008 löytyi taimenen luonnonkudusta peräisin olevia kesänvanhoja ja vanhempia poikasia entiseen tapaan eri puolilta Vantaanjoen vesistöä. Taimenen kesänvanhoja poikasia löytyi jo toisena vuotena peräkkäin myös meritaimenien kutupurosta pääuoman yläjuoksulla 80 km päässä merestä.

Lohen luonnonkudusta syntyneitä kesänvanhoja poikasia löytyi runsaammin ja useammalta koskelta kuin ennen. Nyt niitä löytyi Vantaankoskelta, Boffinkoskelta, Myllykoskelta ja ylimmillään Nukarinkoskelta lähes 60 km päässä merestä. Myös vanhempia luonnonkudusta syntyneitä, tai istutuksista peräisin olevia lohen poikasia löydettiin monilta koskilta.

1.4 Kotiutusistutusten ja kunnostusten tuloksena Vantaanjoen luontaisesti lisääntyvät meritaimen- ja lohikannat ovat vahvistumassa.

Vantaanjokeen tehtyjen monivuotisten kotiutusistutusten johdosta Vantaanjokeen on syntymässä luontaisesti lisääntyvä taimenkanta ja mahdollisesti myös lohikanta. Taimenkannan merivaelluksen tehneet yksilöt ovat kuteneet jo kolmena vuotena peräkkäin 80 km päässä merestä pääuoman yläjuoksun sivupuroissa.

Monet tahot ovat tehneet eri ikäisten lohikalojen istutuksia Vantaanjokeen. Virhon toimesta Vantaanjokeen on istutettu yli miljoona taimenen ja n. 0,3 miljoonaa lohen pienpoikasta, jotka ovat pääosin haudottu Vanhankaupunginkoskelta pyydystettyjen emojen mädistä. Virhon ja muiden tahojen toimesta Vantaanjokeen on istutettu myös mätiä. Näillä toimilla Vantaanjokeen on yli 10 vuoden ajan saatu jokeen hyvin leimautuneita pitkän luonnonvalinnan läpi käyneitä istukkaita, joista Vantaanjoen luontaisesti lisääntyvä taimenkanta ja mahdollisesti myös lohikanta on syntymässä.

Virho teki viimeiset taimen- ja lohi-istutukset Vantaanjokeen vuoden 2008 keväällä, eikä jatka istutuksia toistaiseksi, vaan seuraa luontaisesti lisääntyvien kantojen kehitystä. Tarvittaessa istutuksia jatketaan myöhemmin.

Kuntien suuret investoinnit jätevesien puhdistukseen 1980 ja -90 luvuilla ovat parantaneet Vantaanjoen veden laadun sellaiseksi, että lohikalojen luonnonlisääntyminen on mahdollista. Veden laadun paranemisen lisäksi Vantaanjoella on tehty runsaasti joen ekologista tilaa parantavia kalataloudellisia kunnostuksia. Uudenmaan- ja Hämeen TE-keskusten kalatalousyksiköiden tilauksesta ja rahoituksella Uudenmaan ympäristökeskus on poistanut patoja ja rakentanut kalateitä, sekä kunnostanut koskia pääuomassa. Uudenmaan- ja Hämeen TE-keskusten kalatalousyksiköiden, sekä työvoimaviranomaisten rahoituksella Virho on kunnostanut Vantaanjoen vesistöön kymmeniä kilometrejä kutupuroja ja soraistanut muutamia pääuoman koskia.

Vuonna 2008 Virho kunnosti Vantaanjoen vesistössä Longinojaa ja Erkylänlukkojenpuroa. Kunnostuksissa rakennettiin kutusoraikkoja n. 500 m² ja poikaskivikoita saman verran. Virho käytti vuonna 2008 Vantaanjoen vesistön puro- ja koskikunnostuksiin soraa ja kiviä yli 200 tonnia.

Virho on saanut tukea hautomo-, istutus- ja vesistön kunnostustoimintaan TE-keskusten kalatalousyksiköiden ja työvoimaviranomaisten lisäksi myös kunnilta, yrityksiltä ja yksityishenkilöiltä. Virho kiittää kaikkia tahoja, jotka ovat tukeneet toimintaa Vantaanjoen elvyttämiseksi!

2. Vantaanjoella on paljon isoja ongelmia

Kehityksestä huolimatta, Vantaanjoella on edelleen paljon isoja ongelmia. Vuonna 2008 isot ongelmat säilyivät pääosin ennallaan. Pientä parannustakin tapahtui.

2.1 Verkkokalastus Vantaanjoen edustan merialueella

Verkkokalastus Kruunuvuorenselällä alkoi vanhaan tapaan 15.9. juuri taimenien ja lohien parhaaseen nousu-aikaan, verottaen suuren osan Vantaanjokeen pyrkivistä meritaimenista ja lohista.

2.2 Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö

Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttöä ei haitannut kalojen nousua Vantaanjokeen vuonna 2008.

Voimalaitospadon rakenteet ja voimalaitoshaaraan itähaaran kalatien virtaaman kustannuksella ohjatun suuren vesimäärän aiheuttama ongelma kuitenkin näkyi vuoden 2008 kutunousun aikana entisten vuosien tapaan. Kaloja pakkaantui paljon voimalaitospadon alle, josta ne hyppivät vasten patoa ja kalliota, sekä viipyivät pitkään suvannossa kovan kalastuspaineen alla.

Vanhankaupunginkosken voimalaitoksen käyttö haittaa myös kalojen laskeutumista joesta mereen. Vanhankaupunginkosken suvannosta löytyy kesäisin runsaasti voimalaitoksen turbiinin katkomia ankeriaita. Mahdollisesti myös meritaimenien ja lohien mereen laskeutuvia vaelluspoikasia tuhoutuu voimalaitoksen turbiinissa.

2.3 Vanhankaupunginkosken kalastusjärjestelyt

Em. voimalaitosrakenteiden aiheuttamaa haittaa pahentaa se, että voimalaitospadon alapuolinen rauhoitusalue on lyhyt. Kalastuslain 26 § mukaisen yleisvaatimuksen mukainen 100 m pituinen rauhoitusalue padon alapuolella on lyhennetty kalastusalueen päätöksellä 70 m pituiseksi.

Vanhankaupunginkosken itähaarassa olevan kalatien ylä- ja alapäässä olevat rauhoitusalueet eivät ole kalastuslain vaatimuksen pituisia. Kalastuslain 26 § mukaan *”kalatiessä sekä sadan metrin matkalla sen tai kalan kulun turvaamiseksi rakennetun muun laitteen ylä- ja alapuolella on kaikenlainen kalastus kielletty”*.

Vanhankaupunginkosken kalastusjärjestelyt ovat viime vuosina kuitenkin kehittyneet hyvään suuntaan sikäli, että kalastussääntöjä on parannettu joka vuosi joltain osin. Vuonna 2008 kalastusjärjestelyjä parannettiin siten, että kalatien yläpuolinen alue oli kokonaan kalastuskiellossa lohen ja taimenen syysrauhituksen 11.9.-15.11. ajan.

Koska kalastuslain mukaisten rauhoitusalueiden toteuttaminen kalatien ala- ja yläpuolelle lopettaisi kalastuksen Vanhankaupunginkoskella kokonaan, voisi kalastusjärjestelyjä jatkossa parantaa siten, että kalastuskieltoalue pidennettäisiin kalatien alapäässä kävelysillalle ja yläpäässä betoniportaiden luona olevan montun yläpuolelle. Vaihtoehtoisesti asiaa voisi parantaa vuoden 2008 muutoksen tapaan kieltämällä kalastus itähaarassa osittain, tai kokonaan taimenen ja lohen syysrauhituksen aikana.

Vanhankaupunginkosken länsihaaran padon alapuolisen ja itähaaran kalatien ala- ja yläpuolisen rauhoitusalueen lyhyys on haitallinen erityisesti silloin kun voimalaitoksen käyttö, tai yleinen kuivuus pienentää virtaaman itähaaran kalatiessä liian pieneksi. Tällöin kaloja pakkaantuu ylitteästi länsihaaran padon alle ja kalatien ala- ja yläpään, joilla alueilla niitä jää paljon saaliiksi ja haavoittuu kalastajien koukuista. Jos voimalaitosta ei ollenkaan käytettäisi, Vanhankaupunginkosken kalastuksen aiheuttama haitta kalojen nousulle olisi paljon vähäisempi.

2.4 Riittämätön kalastuksen valvonta

Kalastuksen valvonta Vantaanjoella ei parantunut vuonna 2008. Valvontaa on vain muutamalla koskella. Valvonnan teho ei ole riittävää oikeastaan missään.

2.5 Jätevesipäästöt

Vantaanjoki on toipunut 1960- ja 70-lukujen jätevesiviemäristä lohi- ja meritaimenjoeksi kuntien parantuneen jäteveden puhdistuksen ansiosta. Kuntien suuret investoinnit jätevesien puhdistukseen 1980- ja 90-luvuilla paransivat Vantaanjoen veden laadun sellaiseksi, että lohikalajien luonnonlisääntyminen on mahdollista suuressa osassa Vantaanjoen vesistöä, mutta ei kaikkialla. Vesistössä on sellaisia kunnostettujakin alueita, joissa luonnonlisääntymistä ei tapahdu.

Tällä hetkellä kuntien jätevesien käsittelyssä ei näytä tapahtuvan paranemista. Vantaanjoen yläosan kunnilla on kohtalaisen hyvin toimivat suuret puhdistamot, joskin Riihimäellä, jonne johdetaan myös Lopen ja Hausjärven jätevesiä ja Nurmijärvellä oli vuonna 2008 useita häiriöitä puhdistamoillakin. Keski- ja alajuoksun kuntien jätevedet puhdistetaan kohtalaisen hyvin toimivassa Viikinmäen keskuspuhdistamossa. Vantaanjoen kuntien pääongelmana on tällä hetkellä huonosti toimivat jätevesiverkot, joiden pumppaamoilta ja muilta ylivuotopaikoilta tapahtuu puhdistamattoman jäteveden päästöjä erittäin usein.

Puhdistamattoman jäteveden päästöt vesistöön heikentävät veden happitilannetta, mikä pahimmillaan aiheuttaa kala- ja vesieliöstökuolemia. Vesistöön päässyt puhdistamaton jätevesi lisää myös veden bakteeripitoisuutta, sekä rehevöittää vesistöä.

Virhon tietoon tulleet Vantaanjokeen ja Vantaanjoen edustan merialueelle tapahtuneet jätevesipäästöt vuonna 2008:

Tuusula päästi oman ilmoituksensa mukaan tammikuussa, mutta ei ilmoittanut päästöjen määriä:

- 19.-20.1. Kellokosken Rajalinnan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen
- 19.1. Jokelan Pappilantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä kosteikon kautta Palojokeen
- 19.1. Jokelan Tehtaantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Palojokeen
- 19.-20.1. Hyrylän Rantatien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Piiliojan kautta Tuusulanjärveen
- Tuusulan Lahelan pumppaamolta pumppaamon viereiselle pellolle ajankohtana, jota ei ilmoitettu

Tuusula päästi oman ilmoituksensa mukaan helmikuussa:

27.2. Kellokosken Rajalinnan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen karkean arvionsa mukaan 200...300 m³

Tuusula päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa, mutta ei ilmoittanut päästöjen määriä:

- 9.4. Kellokosken Rajalinnan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen
- 9.4. Jokelan Pappilantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä kosteikon kautta Palojokeen
- 9.4. Jokelan Tehtaantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Palojokeen
- 9.4. Hyrylän Rantatien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Tuusulanjärveen
- 9.4. Koskenmäen pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Tuusulanjokeen

Nurmijärvi päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa:

3.-13.4. Siirtolinjalta Rajamäki-Röykkä- Perttula-Klaukkala 6 päivänä puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen seuraavasti:

3.4.	264 m ³
8.4.	329 m ³
9.4.	2405 m ³
10.4.	1292 m ³
11.4.	477 m ³
13.4.	165 m ³
Yhteensä	4932 m ³

9.4. Toivolan pumppaamolta Klaukkalassa puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 348 m³

7.-13.4. Kirkonkylän puhdistamolalta 7 päivänä jätevettä Kissanojan kautta pääuomaan seuraavasti:

7.4.	54 m ³
8.4.	75 m ³
9.4.	1080 m ³
10.4.	203 m ³
11.4.	42 m ³
12.4.	26 m ³
13.4.	524 m ³
Yhteensä	2004 m ³

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan huhtikuussa:

8.-9.4. Verkosto-ohituksina 2 päivänä puhdistamatonta jätevettä pääuomaan seuraavasti:

8.4.	20 m ³
9.4.	917 m ³
Yhteensä	937 m ³

8.-10.4. Puhdistamolta 3 päivänä esiselkeytettyä jätevettä pääuomaan seuraavasti:

8.4.	704 m ³
9.4.	960 m ³
10.4.	480 m ³
Yhteensä	2144 m ³

Hyvinkää päästi oman ilmoituksensa mukaan heinäkuussa:

4.7. Veikkarin pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä pääuomaan 230 m³

Hyvinkää päästi oman ilmoituksensa mukaan elokuussa:

8.-10.8. Kiertokapulän pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä pääuomaan ja ilmoitti arvioitun päästö määrän 250 m³.

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan lokakuussa:

26.10. Puhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä pääuomaan 250 m³
30.10-1.11. Puhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä pääuomaan 790 m³
30.-31.10. Katariinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä pääuomaan 850 m³

Nurmijärvi päästi oman ilmoituksensa mukaan lokakuussa:

30.10. Toivolän pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 270 m³
31.10. Isoniityn pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 720 m³
31.10. Takamaan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Luhtajokeen 55 m³
31.10. Harjulän pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Lepsämänjokeen 40 m³
30.-31.10. Kirkonkylän puhdistamolta jätevettä Kissanolan kautta pääuomaan 525 m³

Tuusula päästi oman ilmoituksensa mukaan lokakuussa:

7.10. Kellokosken Rajalinnan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen 120 m³
31.10. Rantatien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Piiliojan kautta Tuusulanjärveen 40 m³
31.10. Jokelan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Palojokeen 100 m³
31.10. Jokelan Tehtaantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Palojokeen 40 m³
31.10. Jokelan Pappilantien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä kosteikon kautta Palojokeen 100 m³
31.10. Rajalinnan pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen tuntemattoman määrän

Nurmijärvi päästi oman ilmoituksensa mukaan marraskuussa:

6.11. Röykän ja Mikkolanmäen pumppaamoilta puhdistamatonta jätevettä Lepsämänjokeen 120 m³

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan marraskuussa:

13.11. Karoliinanojan ylivuotopaikalta puhdistamatonta jätevettä pääuomaan 750 m³
13.11. Puhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä pääuomaan 500 m³

Kerava päästi oman ilmoituksensa mukaan marraskuussa:

27.11. Kylätien pumppaamolta puhdistamatonta jätevettä Keravanjokeen laskevaan valtaojaan 20...50 m³

Riihimäki päästi oman ilmoituksensa mukaan joulukuussa:

2.12. Puhdistamolta esiselkeytettyä jätevettä pääuomaan 100 m³

Helsinki päästi Uudenmaan ympäristökeskuksen ilmoituksen mukaan:

Ensimmäisellä vuosineljänneksellä puhdistamatonta jätevettä sekaviemäreistä mereen 2440 m³

Toisella vuosineljänneksellä puhdistamatonta jätevettä sekaviemäreistä mereen 5000 m³

Kolmannella vuosineljänneksellä puhdistamatonta jätevettä sekaviemäreistä mereen 63668 m³

Neljännän vuosineljänneksen tiedot puuttuvat

Em. tiedot eivät sisällä kaikkia Vantaanjoen jätevesipäästöjä. Jätevesien päästömäärät ovat suurelta osin kuntien arvioita.

Vantaanjoen kunnat eivät näytä tällä hetkellä hyvää esimerkkiä Vantaanjoen elvyttämisessä. Myös kuntien jätevesiverkkojen toimintaa ja niiden ympäristölupien noudattamista valvovien viranomaisten valvonta on huonoa.

2.6 Kalojen nousuvaikeudet

Vantaanjoen pääuoma on nousukelpoinen meritaimenille ja lohille koko 100 km pituudeltaan mereltä Hausjärven kunnan Erkylänjärveen ja Lallujärveen saakka, mutta pääuomassa on muutamia paikkoja, joissa kalojen nousu on vaikeaa. Pahin tällainen paikka on kovan kalastuspaineen alainen Vanhankaupunginkoski silloin kun voimalaitoksen käyttö, tai yleinen kuivuus pienentää virtaaman itähaaran kalatiessä liian pieneksi.

Myös pääuoman Vantaankoski on ongelmallinen paikka. Vantaankosken padossa on vain kaksi kapeaa aukkoa. Itäpuoliseen aukkoon tehtiin kosken ja padon kunnostuksen yhteydessä luonnonmukainen kalatie. Osa kalatien kivistä kiinnitettiin kallioon terästapeilla, jotka ovat myöhemmin irronneet ja kivet ovat päässeet siirtymään ja kalatiehen on tullut muutoksia. Vantaankosken padon länsipuoliseen aukkoon ei alun perinkään tehty mitään kalatierakenteita, josta syystä aukko on kovan virtauksen ja sileän kalliopohjan takia vaikeasti noustava. Edellisen vuoden tapaan vuonna 2008 lokakuun alkupuolella Vantaankosken padon alapuolella oli paljon meritaimenia ja lohia. Länsipuolisesta aukosta ylös yrittäviä kaloja näkyi paljon, mutta ne eivät päässeet ylös aukon kovan virtaaman takia. Osa ylös yrittävistä kaloista hyppäsi aukon viereiselle kalliolle. Kalat pyrkivät nousemaan länsipuoleisen aukon kautta joko siksi, että itäpuoleisen aukon kalatie toimii huonosti, tai padon alapuoliset uomastot ja länsipuolisen aukon kova virtaama niitä sinne houkuttelevat. Padon länsipuoliseen aukkoon pitäisi rakentaa luonnonmukainen kalatie, joka mahdollistaa kalojen nousun kaikilla virtaamilla myös sieltä. Itäpuolisen aukon kalatien toimintaa pitää seurata ja tarvittaessa korjata.

Myös Nurmijärven Myllykoski on vaikeasti noustava pääuoman koski. Sielläkin on kunnostuksen yhteydessä tehtyihin luonnonmukaisiin kalatiejärjestelyihin tullut ajan mittaan muutoksia. Isoja kiviä on siirtynyt virran paineessa alemmas ja muutamissa paikoissa on pitkiä sileitä kallio-osuuksia, jotka ovat vaikeasti noustavia. Myllykosken vaurioituneita kalatiejärjestelyjä on syytä korjata ja kalojen nousumahdollisuuksia seurata.

Keravanjoella Kirkonkylänkosken padon alla oli vuonna 2008 lokakuun alkupuolella paljon ylös yrittäviä meritaimenia. Kalat yrittivät hypätä padon yli ja hyppivät usein vasten patorakennelmia. Padon yhteydessä oleva kalatie ei näytä toimivan toivotulla tavalla. Kirkonkylänkosken tekninen kalatie pitäisi muuttua toimivaksi luonnonmukaiseksi kalatieksi.

Keravanjoen Tikkurilankosken kalatie oli syksyllä ajopuiden ja muun roskan tukkima ja esti kalojen nousun mahdollisesti kokonaan. Kalatie puhdistettiin vasta loka- marraskuun vaihteessa, jolloin meritaimenien ja lohienkin kutu alkoi olla kokonaan ohi. Mahdollisesti juuri tämä kalatien tukkoisuus keräsi paljon kutukaloja Tikkurilankoskelle, kun ylemmäksi yrittävät kalatkin joutuivat kutemaan Tikkurilankoskeen.

Vantaanjoen vesistössä noususteiden alapuolella olevien uomien pituus on yli 200 km, mutta vesistön sivujoissa ja -puroissa on noususteiden yläpuolella uomia vielä yli 100 km. Noususteiden yläpuolella olevia uomia on paljon mm. Luhtajoella ja Keravanjoella. Kellokosken pato Keravanjoella on täydellinen noususte, jonka yläpuolella Keravanjoessa on paljon Uudenmaan ympäristökeskuksen kunnostamia koskia. Alempana Keravanjoella on vähintäänkin osittainen noususte, Haarajoen pato, jonka yläpuolelle jää Keravanjoen itäisin haara Ohkolanjoki, jonne Virho on rakentanut kutusoraikkoja ja tehnyt meritaimenen kotiutusistutuksia. Luhtajoella on täydellinen noususte Kuhakoski, jonka yläpuolella on runsaasti Uudenmaan ympäristökeskuksen kunnostamia koskia.

2.7 Virtaamavaihtelut ovat äärevöityneet valuma-alueiden vaurioitumisen takia

Valuma-alueen soiden, metsien ja peltojen tehokas ojitus ja asutuskeskuksista suoraan Vantaanjokeen johdetut sadevesiviemärit aiheuttavat vähäjärvisellä joella kovien sateiden aikaan pahoja tulvia, jotka kuljettavat kiintoainetta ja ravinteita soilta, metsistä ja pelloilta, sekä asutuskeskuksista jokiuomiin ja loppuksi Itämereen. Em. syy estää myös sade- ja sulamisvesien imeytymisen maaperään, josta vesi tasaisesti valuisi uomiin virtaamia tasaten. Tästä johtuen vähäsateisina aikoina Vantaanjoen uomien virtaamat pienenevät erittäin pieniksi ja osa uomista kuivuu kokonaan. Virtaamaolosuhteet ovat äärevöityneet Vantaanjoella äärimmilleen.

Maataloudesta huuhtoutuu ravinteita ja kiintoainesta Vantaanjokeen ja edelleen Itämereen. Ojien ja yleensäkin vesistön varsille vaadittujen suojakaistojen teho on osoittautunut riittämättömäksi mm. kapeutensa johdosta. Suojakaistoja pitäisi leventää ja kosteikkoja rakentaa ravinteiden ja kiintoaineksen pidättelemiseksi, sekä lannoitusta edelleen tarkentaa. Vantaanjoella ravinteiden ja kiintoaineksen huuhtoutuminen maatalousmailta vesistöön johtuu suurelta osin myös maataloudesta riippumattomista syistä. Asutuskeskuksista Vantaanjokeen suoraan johdetut hulevesiviemärit aiheuttavat asutuskeskusten alapuolella pahoja tulvia, jotka nostavat tulvaveden alapuolisille pelloille, joilta ravinteita ja kiintoainesta huuhtoutuu vesistöön. Tällä hetkellä uusiakin asuinalueita rakennetaan perinteisellä hulevesiteknikalla ja tilanne Vantaanjoella huononee entisestään.

Parhailtaan selvittelään mahdollisuutta johtaa lisävedettä Päijännetunnelista Vantaanjoen pääuoman latvoille alivirtaaman aikana. Lisäveden johtaminen parantaisi Vantaanjoen virtaamaa kuivina aikoina ja laimentaisi puhdistetun ja usein myös puhdistamattoman jäteveden vaikutusta joessa.

Virtaamaa pitäisi kyllä saada kuivina aikoina nykyistä suuremmaksi, mutta mahdollinen lisäveden johtaminen aiheuttaa mahdollisesti myös sen, että valuma-alueen vaurioita ei sen jälkeen enää yritetäkään korjata, eikä jätevesipäästöjä yritetä saada loppumaan. Lisävedellä hoidettaisiin vain paria oiretta, mutta itse perusongelma jätettäisiin hoitamatta. Perusongelman oireiksi jäisi edelleen sateiden ja lumien sulamisen aikaan pahat tulvat ja suuri kiintoaineksen ja ravinteiden huuhtoutuminen pelto- ja metsäojista ja sadevesiviemäreistä jokiuomiin ja lopuksi Itämereen ja kuivina kausina sivu-uomien kuivuminen. Ensiapuna lisäveden johtaminen Päijännetunnelista Vantaanjoen latvoille on erittäin tarpeellinen toimenpide, mutta myös valuma-alueen vauriot pitää korjata siltä osin kuin se suinkin on mahdollista.

2.8 Hyvinkään Kurkisuon turvetuotantohanke

Uusi uhka Vantaanjoelle on Hyvinkään Kurkisuon turvetuotantohanke, joka mahdollisesti toteutuessaan tuo Vantaanjoelle yli 30 vuoden ajan ravinne- ja kiintoainepäästöjä, jotka rehevöittävät Vantaanjokea ja voivat tuhota pääuoman kutosoraikot Hyvinkäältä alavirtaan. Kurkisuon turvetuotantohanke tuhoaisi myös Vantaanjoen viimeisiä kohtalaisen terveitä valuma-alueita ja aiheuttaisi ennestäänkin ongelmallisten virtaamavaihteluiden äärevöitymisen entisestään.

Kurkisuon turvetuotantohankkeen aiheuttama tuhoisa vaikutus Vantaanjoelle vähintäänkin viivästyy, sillä Hyvinkään kaupunki määräsi vuonna 2008 Kurkisuon alueen viiden vuoden toimenpidekieltoon.

2.9 Koko Suomea koskevat vaelluskalojen ongelmat

Vantaanjoen meritaimen- ja lohikantoja haittaavat myös monet koko Suomea koskevat vaelluskalojen ongelmat. Tällainen ongelma on esimerkiksi meritaimenen aivan liian alhainen 50 cm alamitta. Alamitta pitää nostaa pikaisesti 65 cm koko maassa, että kaikki meritaimenet ehtivät kutea edes kerran.

Myös lohien alamitta pitää nostaa 50 cm ja 60 cm koko maassa 65 cm, jolloin entistä useampi lohi ehtii kutea edes kerran, eikä lohien ja meritaimenen tunnistusvirheet aiheuta haittaa alamittamääräyksien noudattamiselle.

Vastaavanlainen monia jokia koskeva ongelma on kalastuksen salliminen kutujoissa kalastuslain määräämänä taimenien ja lohien syysrauhotusaikana.

3. Vantaanjoen elpymisen myötä kiinnostus Vantaanjokeen lisääntyä

Vantaanjoen elpymisen myötä kiinnostus Vantaanjokeen ja sen mahdollisuuksiin on lisääntynyt ja uusia tahoja on tullut ja on edelleen tulossa Vantaanjoen ympärillä tehtävään työhön mukaan. Vuonna 2008 uutena tahona tuli mukaan Pro Vantaanjoki-yhdistys, joka järjesti Vantaanjoella nousukalojen telemetriatutkimuksen, mikä toi jo tutkimuksen aikana Vantaanjoelle paljon julkisuutta. Tutkimuksesta tullaan julkaisemaan raportti, jossa kerrotaan tutkimuksen tulokset.

Virtavesien hoitoyhdistys ry
Kari Stenholm
www.virtavesi.com

VANTAANJOKI VUONNA 2008
15.2.2009

Elpymisestä huolimatta Vantaanjoella työtä kyllä riittää. Ongelmia on paljon ja parantunut tilanne ei ole kovin vakaa, jolloin vanhojen ongelmien paheneminen, tai uusien ongelmien ilmaantuminen voi nopeasti huonontaa tilanteen jälleen paljon huonommaksi.

Virtavesien hoitoyhdistys ry
Kari Stenholm